

Grafitis: el darrer crit a la paret

Els diaris barcelonins publiquen sovint notícies relacionades amb el món dels grafitis, i és que aquesta modalitat de pintura mural pública gaudeix d'una característica ben peculiar: està al marge de la llei. La darrera notícia aparegué amb motiu de les festes del barri de Sants: trets, batalla campal, mossegades de rotweiler, i esprais abandonats. Segons la versió policial, un grup de joves va accionar l'alarma d'un comboi per aturar-lo i fer-hi pintades. Els vigilants del metro de l'estació de Mercat Nou –Línia 1–, van intentar identificar-los, però en veure's en inferioritat numèrica, van avisar la policia. Mentrestant, els joves van anar a buscar reforços, i es va organitzar una petita batussa que culminà amb uns trets a l'aire disparats per les numèricament inferiors forces de l'ordre.

Sense pretendre-ho ni esforçar-s'hi gaire, Barcelona s'ha convertit en la capital europea dels grafitis. I tot i que aquest fet és tan sols això, un fet, la capitalitat comporta una sèrie de conseqüències imprevisibles.

L'Ajuntament de Barcelona, poc orgullós d'un tema que en certa manera havia promocionat com a mostra de tolerància i bon rotllo mediterrani, veient que l'esprai se li n'ha anat de les mans i esquitxa tothom, ha declarat la tolerància zero als grafitis. Les raons: l'any passat ja va gastar tres milions d'euros per netejar carrers i metro de pintades. Ara ha perfeccionat un sistema per poder eliminar-les en 48 hores. Els costos de l'ofensiva, però, són brutals: 38 eu-

ros per metre quadrat. Elevades multes –fins a 300 euros– que gairebé mai no es cobren. I fins i tot un exèrcit de grafòlegs que enregistren i atribueixen pintades, que ja voldrien alguns museus per a les seves obres romàniques o gòtiques. El resultat, decepcionant: les parets netes conserven lleus rastres de pintura, i esperen impacients la següent capa d'esprai que les convertirà en un palimpsest mural. Als barris amb més vigilància, un efecte curiós: parets ne-

tes però portes de comerços pintades. Com que no són propietat municipal, no es netegen portes ni finestres, i un barri net de dia, es converteix per art de màgia en un museu nocturn de grafit.

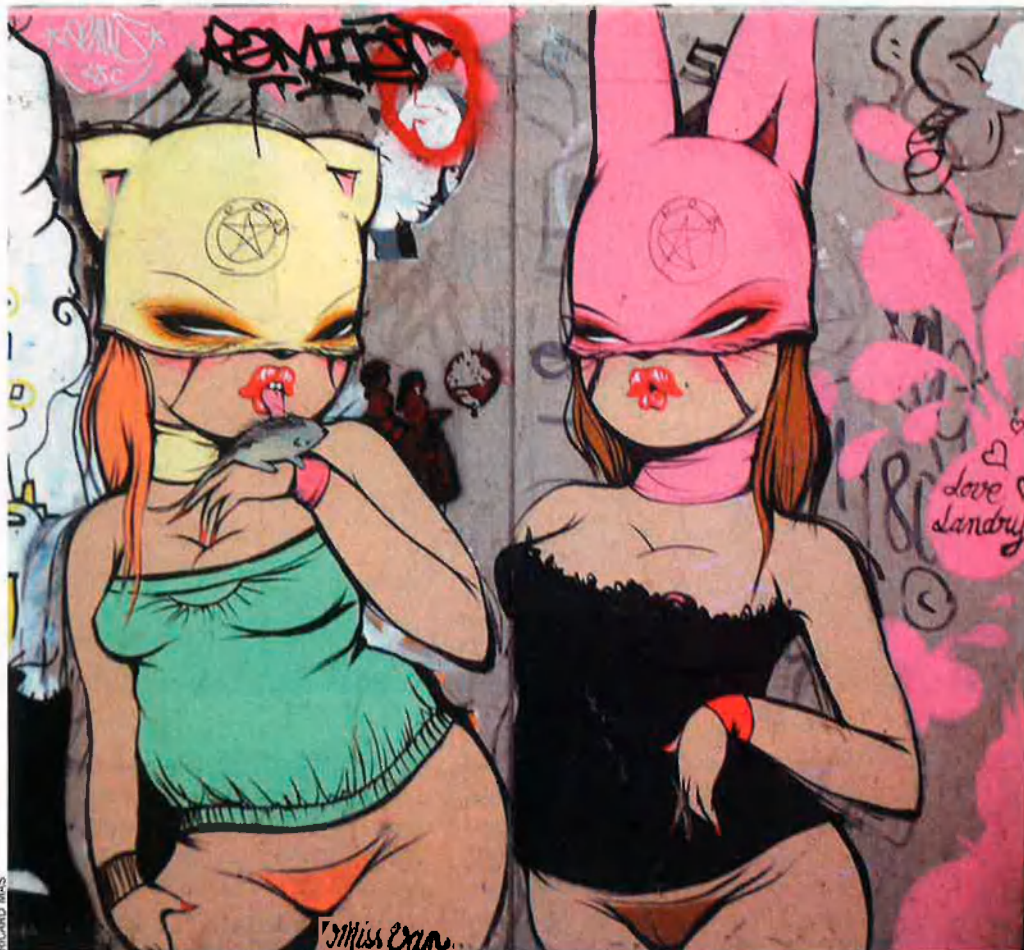
El principal problema dels grafiters rau, però, en la seva artísticitat. Hi ha qui pensa que una obra d'art no pot ser-ho si és legal. Hi ha qui qualifica els grafiters simplement de vandalisme. En canvi, també hi ha qui celebra la irrupció de l'art al carrer com un regal col·lectiu. El mot grafit procedeix de l'italià *sgraffio* –esgarrapada. Els grafiters, però, són més antics que l'idioma italià i fins i tot les lleis.

L'art primigeni, el que omple les parets de coves com les d'Altamira o Lascaux, són grafiters. Els arqueòlegs n'han descobert un gran nombre al món clàssic; els més famosos són els de Pompeia: eslògans electorals al carrer, i obscenitats als prostíbuls.

Els enamorats gravaven el seu nom als arbres, i Lord Byron deixà la seva signatura en una columna del temple de Sunion, a Grècia. El 1904, apareixia la revista *Antropophyteia*, dedicada als grafiters als lavabos, també coneguts com a latrinàlia. I els nazis seran pioners en la seva utilització per a foragitar jueus. Al maig del 68, els joves francesos empraven la tècnica de l'estèrgit per gravar els seus eslògans a la paret –Imaginació al poder!– I durant la transició política, a Espanya, no hi havia reivindicació sense esprai.

El modern grafit, però, neix a les acaballes dels anys setanta a Nova York i Filadèlfia, on artistes com Taki 183, Julio 204, Cat 161 i Cornbread van començar a pintar els seus noms a les parets de les cabines telefòniques i a les estacions del metro de Manhattan. Els noms van anar estilitzant-se, i creixent fins a assolir una sèrie establerta de categories i regles de joc. El criteri estètic no és primordial, el més important és "deixar-se veure". Qui tingui més signatures –tags– en un determinat territori, serà l'effmer "rei de la línia". L'estil propi també és important. Per això, els artistes dels grafiters, que s'autodenominen "escriptors", porten una llibreta on assagen la signatura.

El següent pas és pintar les parets exteriors dels vagons per aconseguir el major renom. Del simple *tag*, es passa al *throw-up* –vomitada–, més gran,

Si aconseguix enxampar un grafiter, la Guàrdia Urbana li imposa multes que poden arribar als 300 euros, però no es cobren gairebé mai.

compost per dues o tres lletres, i a l'obra pròpiament dita, de quatre o més lletres sota les finestres del vagó. Un *top-to-bottoms* és un dibuix que ocupa l'alçada del vagó, i un *end-to-ends*, un vagó pintat de punta a punta, normalment realitzat en col·laboració. El següent nivell arribaria amb el *whole car*, o vagó sencer de dalt a baix i de punta a punta, i el *whole train*, o *worm*, que és un convoi sencer, normalment de deu vagons, pintat per una colla. Un

dels primers *worm* el portà a terme l'equip dels Faboulous five –Mono, Doc, Slug, Slave i Lee– el desembre del 1977.

Era l'acta de naixement de la cultura urbana del hip-hop, que comprenia el discjòquei i la tècnica de *scratching*, el *breakdance*, el rap i els grafiters, entre d'altres disciplines.

El grafit era entès, per alguns dels seus practicants, com un art semblant al dels primers cristians de les catacumbes. Els esprais, però, havien de ser sempre manllevats (*racking up*), i l'obra d'un escriptor, respectada. Quan algú ratlla l'obra d'altri, és per acusar-lo de confident policial, encara que qualsevol excusa és bona per iniciar una *style war*, o guerra d'estil. Quan es pinta una obra, individual o col·lectiva, en un vagó, sempre se signa en un angle inferior, i s'acompanya d'un comentari de l'artista: m'he cremat (m'ha sortit de conya), o bé, m'ha faltat temps, no estava inspirat, etc. Sovint, l'artista viatja en el vagó per observar la sorpresa de la gent a les es-

tacions, i acciona l'alarma per tenir temps de sortir i fotografiar la seva obra. En 24 o 48 hores, l'autoritat metropolitana de transport de Nova York netejava el vagó, o sigui que l'obra era efímera. El 1981, netejar un vagó costava 3.000 dòlars, l'equivalent a 6.000 targetes de viatge. Una població d'uns 400 artistes havia pintat frenèticament 6.700 vagons. Calia posar portes al mar...

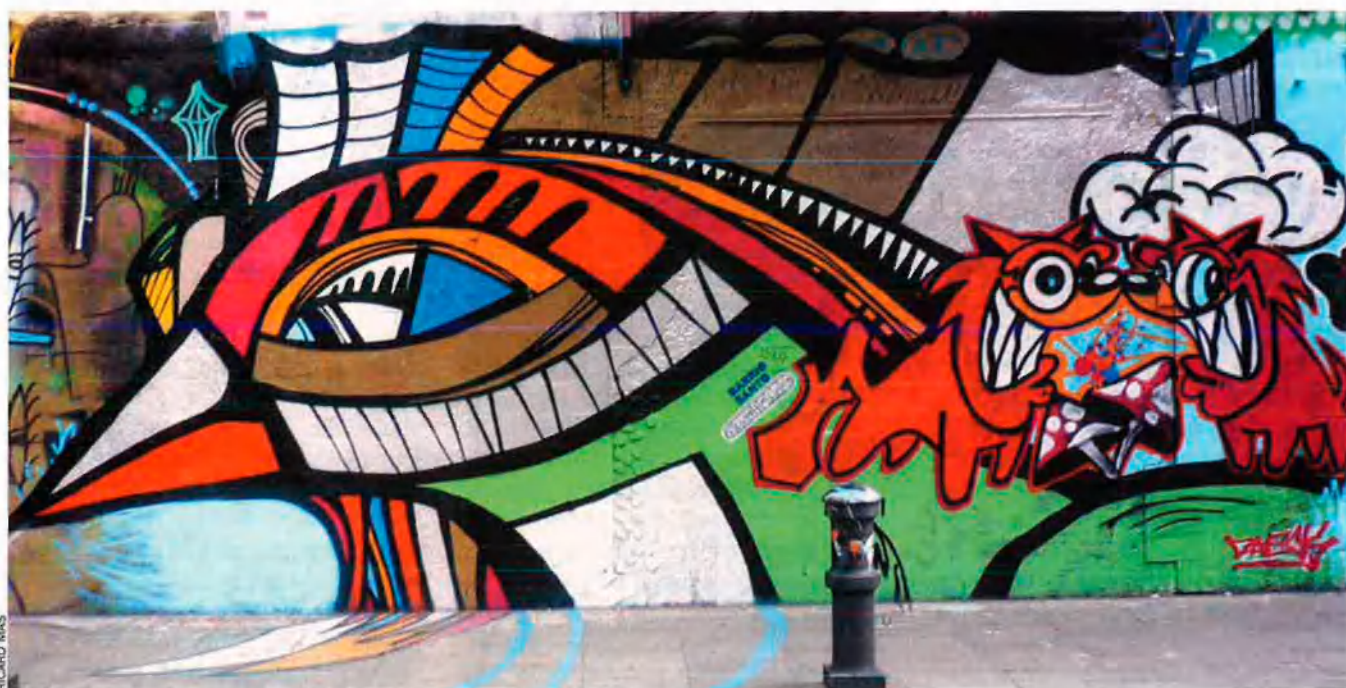
L'any 1986, l'Ajuntament decidí protegir les cotxeres amb filferros punxeguts, vigilants i gossos ensinistrats; i cobrir els vagons amb una solució que resistia potents i barats dissolvents. Tot això, sumat a la política de tolerància zero de l'alcalde Giuliani, portà a la pràctica desaparició dels grafitis a Nova York.

La cultura hip-hop arribà, via rajos catòdics, a Europa durant la dècada

dels vuitanta. Amsterdam i Madrid foren pioneres en la pintura de grafitis. El mur de Berlín –vessant oest–, també fou un altre espai privilegiat per a la reivindicació. I a Barcelona, el boom arribà el 1992, quan BTV emeté el magnífic documental *Style Wars* (1983), sobre el fenomen dels grafitis a Nova York.

Durant el Fòrum 2004, es convidà –i remunerà– diversos artistes locals a pintar parets del recinte. El suport institucional al grafit s'ha estès a altres municipis de la província, com el de Sabadell, que convidà escriptors d'arreu a omplir els 400 metres linials de l'antiga Unitat Hermètica. El problema és que vingueren massa artistes i acabaren omplint la ciutat del seu art. I el proper dissabte 10 de setembre, l'Ajuntament de Castellar del Vallés, amb motiu de la festa major, convida els grafiters a pintar la paret del camp de futbol...

I, tot coincidint amb el boom, l'editorial Gustavo Gili, de Barcelona, publica el llibre de Nicholas Ganz *Graffiti. Arte urbano de los cinco continentes*, i el treball de Rosa Puig Torres, *Barcelona 1000 grafitis*. També galeries de Barcelona com ADN, Iris, o Iguapop exposen obra d'escriptors, encara que sobre tela tot sembla més llepat que a la paret. La majoria dels artistes grafiters tenen pàgina web, i llocs d'Internet com Art Crimes (www.graffiti.org) in-

Els llibres més refrescants d'aquest estiu novetats editorials 3i4

Celebració de la mirada
Ramon Guilleu
Poesia 3i4

Tríptic d'un carrer
Pau Sif
Poesia 3i4

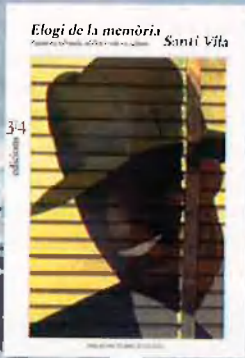
La llum primera
M. Rosa Font i Massot
Poesia 3i4

Correspondència Joan Fuster
Eugeni Maluquer
Volum 8. Segona part

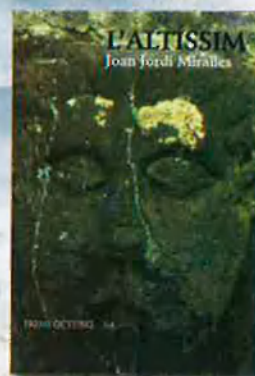
Només Sexe
Daniela Freixas
Teatre 3i4

Elogi de la memòria
Santi Vila
Premi Octubre d'Assaig

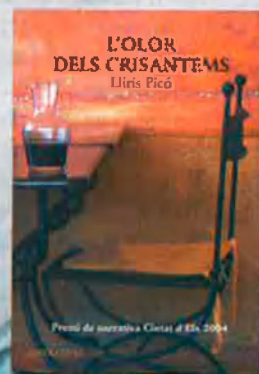
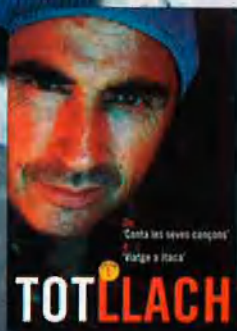
Crítica de la nació pura
Joan F. Mira

L'altíssim
Joan Jordi Miralles
Premi Octubre Andròmina de Novela 2004

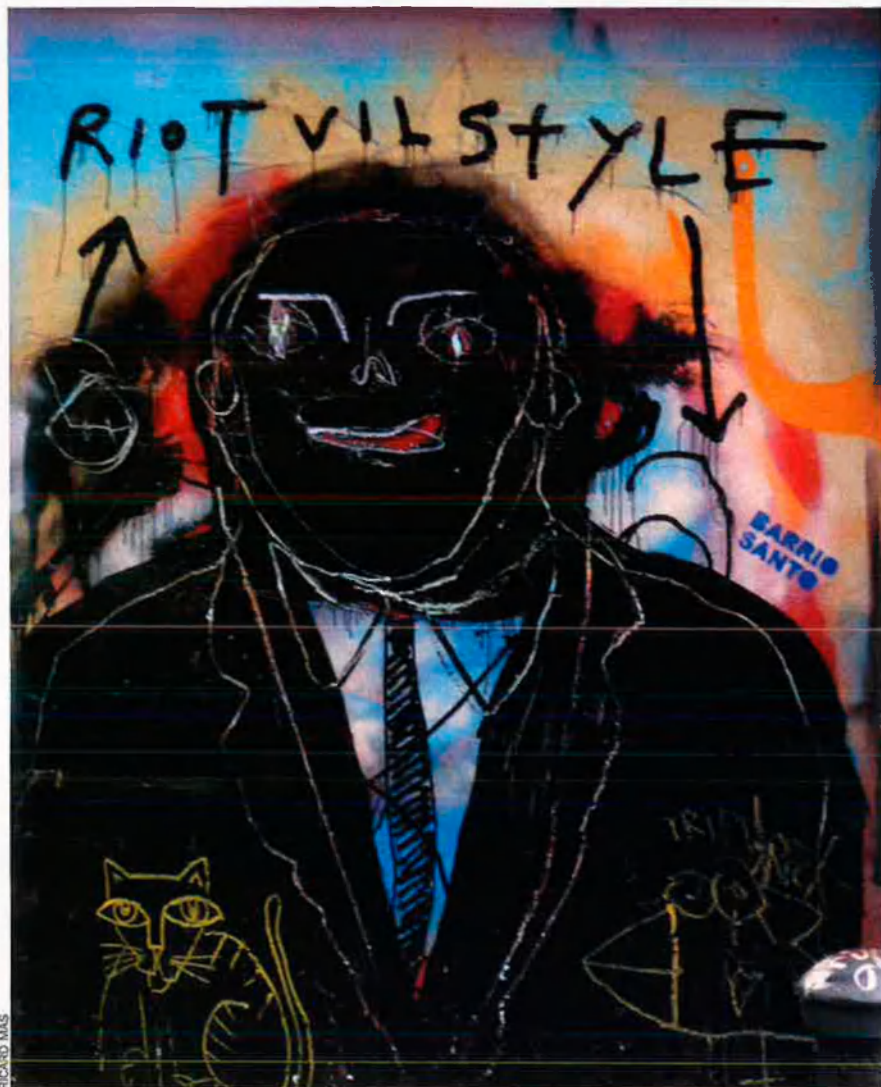

Tot Llach
Lluís Llach
Volum 1. De 'Canta les seves cançons' a 'Viatge a Itaca'
Volum 2. De 'Campanades a morts' a 'Maremar'
Volum 3. De 'Astres' a 'Poemes'

L'olor dels crisantsems
Lluís Picó
Premi Claraboya

edicions 3i4 València

formen de les darreres tendències d'arreu del món.

Es perd la puresa dels inicis, certa idea romàntica de gratuïtat, estil de vida, ús estricte de l'esprai, i la paret —per raons pràctiques i comprensibles— guanya al vagó. Hi ha qui pretén parlar de *street art*, postgrafit o neografit. En el fons, es tracta de l'evolució natural d'un art tipogràfic —*blockletter*, *wildstyle*, *bubble style*, 3D, etc.—, on els petits elements decoratius han anat guanyant mida i presència, i s'han fos amb influències del món del còmic, la cultura de la reivindicació, l'estètica de les noves tecnologies, i diferents mètodes de reproductibilitat mecànica.

I l'escriptor? A les darreries dels setanta, era un jove adolescent, que mai passava dels vint anys. Ara l'edat s'ha retardat, igual que l'hora de deixar el niu, casar-se, entrar en el mercat labo-

ral, etc. I també s'hi ha incorporat un bon nombre d'elements femenins, com la cèlebre Miss Van o Mery Cuesta. La seva extracció social, però, segueix sent la mateixa: classe mitjana, amb estudis i inquietuds. Res de marginació o inadaptació.

Sí als anys trenta, el cartell era definit com "un crit a la paret", aquest crit ara porta nom d'esgarrip. La guerra d'estil iniciada per l'alcalde Joan Clos contra els grafitis no és tan sols una campanya de civisme, és el símptoma de dues realitats incontestables: cal redefinir la noció d'allò públic —actualitzar el famós pacte social—, i alhora alertar els museus i fundacions que el seu dirigisme artístic, que ha desembocat en la dictadura del comissari i la instal·lació, podria arribar a un carreró sense sortida.

Ricard Mas Peinado

Com sorgeix la idea de fer una nova versió d'Ubú?

—Va ser producte d'una cojuntura. És un projecte a tres bandes: la companyia de teatre Jácara, l'estudi de disseny de Paco Bascunán i nosaltres, Bambalina Titelles. Com que ens coneixem des de fa molt de temps, l'interès pel personatge d'Ubú i pel seu autor, Alfred Jarry, també era comú. Com a titellaires, *Ubú, rei* és una fita en la història dels titelles, ja que poques obres han tingut tant de ressò en el transcurs dels anys, en especial, en el marc de les avantguardes històriques del segle XX. És també una d'aquelles obres que sempre tens al cap, que és complicada, però que et plantejes muntar-la. Juanluis Mira, autor de Jácara, havia treballat amb els seus alumnes aquesta obra; té publicat un text i Bascunán també en tenia coses fetes.

—Tractant-se d'una obra "clàssica" dins de les avantguardes, què és el que més us ha interessat d'Ubú després de nombroses versions?

—Personalment, però crec que a les tres companyies, m'interessa bastant buscar una renovació del llenguatge te-

